

Moralno vaspitanje i politički rad u daljem razvoju naših oružanih snaga

Za 30 godina svog izlaženja »Vojno delo« je, izborom raznovrsne tematike i načina obrade njihovog sadržaja, dalo veliki doprinos obogaćivanju i unapređivanju naše savremene vojne misli. Posebno zadnjih godina časopis je mnogo učinio na teorijskoj razradi i praktičnoj primeni koncepcije opštenarodne odbrane i društvene samozaštite u skladu sa našim socijalističkim samoupravnim društvenim razvitkom, znatno doprinoseći razradi i oživotvorenju zadataka usvojenih na Desetom kongresu SKJ, odredaba novog Ustava, Zakona o narodnoj odbrani i Zakona o udruženom radu, naročito onih koje regulišu pitanja sa širokog područja opštenarodne odbrane. Taj njegov doprinos utoliko je veći što je obavljao kvalitetne priloge o svim aspektima vojnog dela, pridajući adekvatan značaj i moralno-političkom faktoru i političkom radu u oružanim snagama. Na taj način je ovaj opštevojni teorijski časopis u potpunosti opravdao svoje izlaženje, u praksi potvrđujući da je neophodan našim starešinama. S razlogom se može reći da »Vojno delo« značajnim uspesima obeležava svoju 30-godišnjicu, sadržajem i dometima svedočeci o tome da je u našim oružanim snagama nađen pravi odnos između teorije i prakse, između opštevojnog i moralno-političkog faktora.

Socijalistički samoupravni društveno-politički odnosi u nas i stepen razvoja naših oružanih snaga uvek su upućivali na nove, sve složenije obaveze i zadatke, na značaj moralnog vaspitanja i političkog rada, što je potencirao i nedavno održani XI kongres SKJ. Ovo tim pre što iskustva iz našeg NOR-a i revolucije i drugih revolucionarnih i oslobodilačkih ratova, zatim karakteristike ratova vođenih u savremenim uslovima, namere eventualnog agresora i priroda

socijalističkog samoupravnog društveno-političkog sistema nedvosmisleno ukazuju na to da uspešna odbrana SFRJ zavisi, prvenstveno, od čvrstine morala oružanih snaga i naroda, njihovog moralno-političkog jedinstva, psihičke i fizičke otpornosti, organizovanosti i spremnosti da brane zemlju i tekovine oružane revolucije i socijalističkog samoupravljanja. Zbog toga je rad na izgrađivanju i jačanju moralne snage opštenarodne odbrane i političkog jedinstva oružanih snaga jedan od najvažnijih zadataka komandi, starešina, štabova teritorijalne odbrane, organizacija i organa Saveza komunista i Saveza socijalističke omladine u oružanim snagama i drugih društveno-političkih organizacija u društvu, društveno-političkih zajednica i radnih kolektiva. Oni te zadatke, kako je rečeno na XI kongresu SKJ, izvršavaju »kroz rad i uz rad kao deo redovnih svakodnevnih aktivnosti i radnih zadataka«.¹

Politički rad, dakle, zbog svoje klasno-idejne usmerenosti, uloge svesti i subjektivnog faktora uopšte u našoj koncepciji ONO, i u skladu sa zadacima usvojenim na XI kongresu SKJ, i dalje ostaje prvorazredni činilac u izgrađivanju i jačanju socijalističke društvene i moralno-političke svesti, političkog jedinstva i motivisanosti vojnih lica i svih građana da dosledno izvršavaju zadatke u izgradnji oružanih snaga i odbrani zemlje — u skladu sa koncepcijom opštenarodne odbrane i društvene samozaštite. Jer XI kongres SKJ je pred Savez komunista postavio zadatak da se, zajedno sa Socijalističkim savezom i ostalim organizovanim socijalističkim snagama, mora »svestrano angažovati na jačanju idejno-političkog jedinstva, svesti i uverenja radnih ljudi i građana da su opštenarodna odbrana i društvena samozaštita, zasnovane na socijalističkom samoupravljanju, nesvrstanoj spoljnoj politici, bratstvu i jedinstvu i nacionalnoj ravnopravnosti, jedino mogući i najefikasniji oblik zaštite i odbrane našeg društva«.²

Takav jasan stav Kongresa opredeljuje i dalje osnovne zadatke ideološko-političkog rada i osnovne pravce političke akcije u našim oružanim snagama. Taj stav je posve u skladu sa revolucionarnim karakterom naših oružanih snaga, jer je upravo taj karakter, u svim periodima njihovog razvoja, davao političkom radu prvorazredan značaj, prevashodno na području njihovog moralno-političkog i borbenog izgrađivanja i osposobljavanja komandi i jedinica JNA i Teritorijalne odbrane za njihove ratne zadatke. Vrhovni koman-

¹ Knjiga: Referat i završna reč predsednika SKJ Josipa Broza Tita, rezolucije i Statut SKJ, dokumenti usvojeni na XI kongresu SKJ, »Komunist«, Beograd 1978, ćirilica, str. 73.

² Isto, str. 182.

dant naših oružanih snaga, maršal Tito, vrlo često je isticao poseban značaj političkog rada za borbeno osposobljavanje i jačanje jedinstva oružanih snaga. Upravo ukazujući na jedinstvo vojnostručne obuke i tog rada on je, između ostalog, rekao:

»... Vojnostručna obuka i idejni rad, rad na ideološko-političkom obrazovanju i vaspitanju, predstavljaju jedinstvenu cjelinu... To proizilazi iz karaktera naše Armije i iz prirode njenih današnjih zadataka...«³

Stavovi Kongresa SKJ i Vrhovnog komandanta obavezuju sve činioce u oružanim snagama na predan, savremen i efikasan politički rad, gledajući u njemu, kao i u celom ratnom i posleratnom periodu, nezamenljivo sredstvo stalnog produbljivanja njihovog narodnog, revolucionarnog, socijalističkog i opštejugoslovenskog karaktera, jačanja njihove borbene moći i moralne snage.

Kao integralni deo celokupne delatnosti u oružanim snagama, politički rad predstavlja plansku, organizovanu i trajnu idejno-saznajnu i političko-akcionu delatnost svih svesnih subjektivnih snaga (organizacija Saveza komunista i Saveza socijalističke omladine, komandi i starešina, vojnih kolektiva i pojedinaca) usmerenu na okupljanje svih pripadnika oružanih snaga oko osnovnih idejnih ciljeva i politike SKJ u izgradnji socijalističke samoupravne Jugoslavije, njene nezavisne nesvrstane politike, posebno u sferi odbrane i izgradnje oružanih snaga u skladu sa koncepcijom opštenarodne odbrane. To podrazumeva i efikasno idejno-teorijsko i političko-akciono osposobljavanje svih armijskih subjekata za uspešno učešće u kreiranju i realizaciji te politike, u rešavanju konkretnih pitanja i problema u okviru svoje uže armijske i društvene sredine. Dakle, suštinska funkcija političkog rada je bila i ostala u stalnoj, dobro i savremeno organizovanoj i jasno usmerenoj političkoj akciji u procesu izgradnje Armije i vojnih kolektiva, procesu realizacije koncepcije opštenarodne odbrane. Svojim klasno-revolucionarnim sadržajima i odgovarajućim oblicima, savremenim metodama i efikasnim sredstvima, politički rad pokreće, usmerava, motivise i mobilise pripadnike oružanih snaga kao aktivne subjekte u životu i radu jedinice i šire društvene sredine. Time politički rad i politička akcija dobijaju svoj pravi smisao — doprinose progresivnom menjanju postojećeg stanja i ostvaruju neposredni uticaj na celokupni razvoj i izgradnju oružanih snaga u duhu politike i prakse SKJ.

Izvori političkog rada u oružanim snagama, što znači i u svakoj jedinici i ustanovi, nalaze se u ideologiji i politici radničke klase i

³ Tito, Vojna djela, knjiga IV, str. 85, izdao VIZ JNA, Beograd, 1972, god.

njene avangarde — Saveza komunista, u konkretnim uslovima i aktuelnim problemima izgradnje našeg socijalističkog samoupravnog društva i svih odbrambenih snaga, u skladu sa marksističkim pogledom na svet. Jer, sve delatnosti u JNA i teritorijalnoj odbrani — obuka i vaspitanje, odnosi i disciplina, rukovođenje i komandovanje, kadrovska problematika i dr. — imaju, istovremeno, stručno-tehničku i idejno-političku komponentu. To znači da svako od ovih i drugih pitanja može da, manje ili više, utiče na moralno-političko stanje jedinica. Stoga se ona moraju nalaziti u funkciji političke akcije subjektivnih snaga, koja uvek treba da bude usmerena ka realizaciji konkretnog cilja i zadatka, rešavanja aktuelne pojave i problema, čime se ostvaruju i odgovarajući idejno-politički, vaspitni i drugi praktični rezultati. Takav politički rad u oružanim snagama integralni je deo političkog rada u našem socijalističkom samoupravnom društvu.

Funkcija političkog rada, kao i političke aktivnosti u najširem smislu, zahtevaju njegovo stalno usavršavanje i usmeravanje, jer se ciljevi i zadaci političkog rada ostvaruju uvek u novim uslovima, u okviru novih potreba i konkretnih sadržaja. Tako značajni ciljevi i zadaci uvek se postavljaju i ostvaruju u okviru kompleksa diferenciranih i međusobno dijalektički povezanih delatnosti, kao što su: političko vaspitanje i obrazovanje vojnika i starešina, informativna delatnost, političko odelovanje pripadnika oružanih snaga u vanarmijskim sredinama, idejno i političko delovanje organizacija Saveza komunista i Saveza socijalističke omladine, kulturne aktivnosti, naučnoistraživački rad, te praćenje, ocenjivanje i proučavanje moralno-političkog stanja i izgrađivanje moralne snage jedinica. U dosadašnjem radu postignuti su veoma značajni rezultati u koncipiranju, organizovanju i sprovođenju političkog rada preko sistema programa društveno-političkog obrazovanja vojnika, starešina i pitomaca, te preko političkog rada u sklopu svih drugih delatnosti. Povoljno je rešeno pitanje školovanja i osposobljavanja političkog i ostalog kadra, a razrađena je metodologija praćenja i ocenjivanja moralno-političkog stanja. U tim i drugim oblastima usmeravan je i razvijan naučno-studijski, teorijski i empirijski istraživački rad, koji je dao zapažene rezultate.

Stanje u jedinicama i ustanovama Armije ukazuje na to da politički rad ima znatnog uticaja na mišljenje, osećanja, rad i ponašanje vojnika i starešina. U svim situacijama se potvrđuje da vojna lica imaju ispravan odnos prema socijalističkom samoupravnom razvoju društva i nezavisnoj i nesvrstanoj spoljnoj politici naše

zemlje. Stalno se povećava i produbljuje njihova odgovornost za rad na funkcionalnim dužnostima, za borbenu gotovost i moralno-političko stanje jedinica, za jačanje otpornosti pojedinaca i kolektiva prema negativnim pojavama. Postižu se sve bolji i bolji rezultati u učvršćenju discipline i razvijanju pravilnih međuljudskih odnosa. Raste uloga vojnika kao subjekta u životu i radu vojnih kolektiva. U porastu je i uticaj vojnih kolektiva i drugih savetodavnih tela na rad i stanje u jedinicama. Vodi se organizovana i efikasna borba za čist i visok moralni i radni lik pripadnika Armije i oružanih snaga u celini.

Nosioci političkog rada u jedinicama su komande i starešine, organizacije Saveza komunista i socijalističke omladine, vojni kolektivi i svako vojno lice. Međutim, osnovnu odgovornost za političko-vaspitni rad i moralno-političko stanje snosi komandant jedinica, što je u duhu principa jednostarešinstva na kojem je zasnovano komandovanje i rukovođenje u JNA. Komandant tu aktivnost organizuje i sprovodi preko političkog organa, kao svog specijalizovanog organa za politički rad. Ti organi, na dostignutom stepenu razvoja JNA, imaju ove osnovne zadatke:

praćenje i procenjivanje situacije, njenih idejno-političkih i moralno-političkih činioca i karakteristika, i podnošenje predloga komandantu za donošenje odluke;

vršenje stručnih procena i analiza moralno-političkog stanja jedinica i predlaganje mera za jačanje i izgradnju borbenog morala i moralno-političkog stanja u celini;

praćenje i izučavanje moralne snage mogućeg agresora i njegovih propagandno-psiholoških dejstava, te predlaganje odgovarajućih mera i postupaka aktivne (specijalne) propagande;

praćenje društvenih kretanja u zemlji i značajnih vojno-političkih zbivanja u svetu, i podsticanje pripadnika Armije na angažovanje u društveno-političkom životu oružanih snaga i zemlje;

organizovanje i podsticanje raznovrsnih oblika političkog angažovanja starešina i vojnika u izgrađivanju i borbenom angažovanju jedinica;

organizovanje ideološko-političkog obrazovanja i vaspitanja vojnika i starešina;

spvođenje službe informisanja domaće i inostrane javnosti o životu i radu JNA;

organizovanje i razvijanje kulturno-zabavnog života vojnika i starešina itd.

Politički organi, kao sastavni deo komandi, svojim zadacima prilaze sa stanovišta ostvarivanja politike SKJ i praćenja prakse sopstvene sredine i društveno-političkih kretanja, sumirajući, pravovremeno, stečena iskustva i zauzimajući realne i jasne stavove kao osnov za konkretne političke akcije. Oni teže da svoju aktivnost sagledaju i ocenjuju sa stanovišta njihove društveno-političke opravdanosti i celishodnosti, i da svoje zadatke rešavaju sa što više objektivnosti i realnosti. To uslovljava da u političkom i vaspitnom radu sa vojnicima, starešinama i pitomcima u značajnoj meri dolazi do izražaja naučno-kritička komponenta, da tom radu starešina prilazi kao idejnoj borbi u kojoj se vrši sagledavanje društvenih procesa, odnosa i prakse, potreba i uslova armijske i društvene sredine, rešavaju konkretni aktuelni problemi jedinica i traže i nalaze jedinstveni stavovi na liniji SKJ koji omogućuju brži razvoj jedinica. Kao rezultat toga, neprekidno jača idejno-politička angažovanost i aktivnost pripadnika Armije, posebno starešina i komunista, što daje snažan impuls učvršćivanju stanja u jedinicama i ustanovama.

Po prirodi svoje društvene uloge i odgovornosti, idejnim aspektima političko-vaspitanog rada se bavi i organizacija SKJ. To je jedan od značajnijih domena njenog angažovanja. Zapravo, organizacija SK u JNA svojom vodećom idejno-političkom ulogom i praktično-revolucionarnom aktivnošću presudno utiče na idejnu usmerenost političko-vaspitanog rada i izgrađivanje moralno-političkog lika pripadnika Armije. Idejno-političkim jedinstvom, organizacionom i akcionom sposobnošću, kritikom i samokritikom, snagom ličnog primera i ubedljivošću argumenata i zahteva od sebe i drugih — komunisti ostvaruju neposredan idejni uticaj na celokupnu aktivnost oružanih snaga. No, delatnost organizacije Saveza komunista, kao vodeće idejno-političke snage jedinica, ne može zameniti delatnost komandi i starešina i njihovih političkih organa, kao integralnih organa svojih komandi.

U uslovima veoma dinamičnog razvoja naše socijalističke samoupravne zajednice značaj političkog rada i političke akcije na dostignutom stepenu razvoja oružanih snaga kao integralnog dela društva postaje sve veći, a zadaci sve brojniji i značajniji. Razloga za to, razume se, ima više:

a) U izgradnji socijalističkog samoupravnog društva u celini, a time i u sferi njegove odbrane, javlja se nužnost svesnog usmeravanja svih objekata. Realizacija koncepcije ONO, koja obuhvata izuzetno složene strukture i delatnosti, samom svojom unutrašnjom

prirodom zahteva najviši stepen kontinuiranog, dobro koordiniranog i jasno idejno usmerenog političkog rada i političke aktivnosti svih subjektivnih faktora u društvu i oružanim snagama. S tim u vezi drug Tito je na XI kongresu SKJ rekao da izgradnja novih društveno-ekonomskih i političkih odnosa, uključujući tu i opštenarodnu odbranu, na osnovama Ustava i Zakona o udruženom radu »ne može biti stvar spontane akcije, nego svjesne i organizovane idejne i političke aktivnosti...«

U dosadašnjoj praksi politički rad je odigrao vrlo značajnu ulogu u produbljivanju svesti o koncepciji opštenarodne odbrane i rešavanju mnogih praktičnih pitanja iz te oblasti. Ta bogata praksa je potvrdila vrednost iskustava i pouka iz NOR-a koje se svode na to da politički rad ima nezamenljivu ulogu u moralno-političkim i psihofizičkim pripremama oružanih snaga za borbena dejstva i izvršavanje borbenih zadataka. Taj rad u našim uslovima postaje osnovno sredstvo i pretpostavka za usvajanje saznanja o nužnosti i mogućnosti uspešne odbrane socijalističkog društva od svih nasrta na njegove tekovine, i pozitivne motivisanosti armijskog sastava da se požrtvovano odupre svakom agresoru. Baš u skladu sa takvim značajem političkog rada u Armiji on ima nezamenljivu ulogu i u razvijanju saradnje s ostalim strukturama veoma razgranatog sistema opštenarodne odbrane.

b) Pred političkim radom stoji zadatak da stalno objašnjava pravce daljeg razvoja oružanih snaga i njihovu ulogu i zadatke, ukazuje na puteve stalnog uklapanja pripadnika Armije u sve tokove društvenog razvoja i daje adekvatne odgovore na sva pitanja koja utiču na moralno-političko stanje jedinica. Politički rad se u današnjim uslovima, u sve većoj meri, javlja kao svesna, organizovana, celovita i trajna idejno-politička akcija, usmerena, prvenstveno, na razrešavanje problema jačanja odbrane zemlje i izgrađivanja oružanih snaga.

c) Na povećan značaj političkog rada u oružanim snagama utiče i stanje u međunarodnim odnosima. U uslovima posredne ili neposredne ugroženosti nezavisnosti zemlje od spoljnih faktora, politički rad postaje nezamenljivo sredstvo jačanja moralno-političkog stanja i borbene spremnosti jedinica. On treba da s idejnog stanovišta osvetljava i objašnjava klasnu suštinu naše spoljne politike, nezavisnu i nesvrstanu poziciju SFRJ u međunarodnim odnosima i, s tim u vezi, zadatke svih društvenih činilaca na području odbrane.

d) Burni revolucionarni tokovi razvoja naše zemlje otvaraju, istovremeno, i mnogobrojne nedoumice, protivurečnosti i teškoće,

što se, posredno ili neposredno, odražava i na pripadnike oružane snage. U takvim uslovima politički rad postaje veoma značajan faktor očuvanja i jačanja političkog jedinstva i moralno-političkog stanja jedinica.

e) U borbi za socijalističke samoupravne odnose javljaju se i mnogobrojni otpori. Borba protiv neprijateljskih snaga svih boja, protiv tendencija i ideologija stranih našem društvenom biću, protiv zaostale i iskrivljene svesti u celini, zahteva da politički rad bude što sistematičniji, revolucionarniji, ofanzivniji, efikasniji i konkretniji. Zapravo, intenzivan, dobro organizovan i organizovano vođen politički rad bio je jedan od osnova na kojoj je građeno jedinstvo JNA u otporu raznim nacionalističkim, anarho-liberalističkim, birokratsko-tehnokratskim, neoinformbirovskim i drugim antisamoupravnim snagama. U borbu protiv tih snaga i tendencija pripadnici JNA su se bezrezervno uključivali u akciju SKJ i svojim odlučnim borbenim stavom i beskompromisnom osudom svega onoga što je protiv samoupravljanja, pokazali da u njihovim redovima nije bilo niti ima mesta uticajima koji se zasnivaju na ideologiji i praksi suprotnoj politici Saveza komunista Jugoslavije.

Svesne subjektivne snage i celokupni sastav JNA ispoljavaju visoko idejno jedinstvo, punu odgovornost, krajnju odlučnost i intenzivnu aktivnost protiv svih oblika neprijateljskog rada i uticaja. O tome je i drug Tito, u poznatom intervjuu »Vojnom delu«, decembra 1973. godine, sem ostalog, rekao:

»Zahvaljujući aktivnosti Saveza komunista, komandi i starješina, moralno-političkoj svijesti i odgovornosti pripadnika naše armije, razne nacionalističke, liberalističke i birokratske snage nisu uspjele u pokušaju da oslabe njeno dejstvo«. On je toj oceni dodao i nedvosmislen zahtev: »Nikome ne smijemo dozvoliti da pod bilo kojim izgovorom slabi snagu odbrane i bezbjednosti zemlje«. U skladu s tim, Predsednik SKJ postavlja i jasan zadatak: »Organizacija Saveza komunista u Jugoslovenskoj armiji mora da podržava napore komunista, komandi, starješina i vojnika u razvijanju svih elemenata koji doprinose jačanju borbene spremnosti i moralno-političke čvrstine Jugoslovenske narodne armije i borbenom, moralno-političkom jedinstvu oružanih snaga u cjelini«. ⁴

f) Nezamenljiva je uloga političkog rada i u borbi protiv psiho-loško-propagandnih dejstava spoljnog i unutrašnjeg neprijatelja. Dobro organizovan, široko razvijen i jasno usmeren politički rad,

⁴ J. B. Tito, Vojna djela, knj. V, str. 137, VIZ, 1977.

koji podrazumeva i aktivnost organizacije SKJ, i naše jedinstvo, i naše odnose itd., predstavlja najsigurniju branu pred svim neprijateljskim uticajima na pripadnike JNA.

Uloga i funkcija političkog rada u oružanim snagama je, pre svega, u tome da, zajedno s ostalim aktivnostima, doprinosi daljem razvoju, modernizaciji i unutrašnjoj moralnoj i borbenoj izgradnji JNA i Teritorijalne odbrane. Kao najpouzdanije sredstvo za sprovođenje politike SKJ, politički rad u Armiji, pre svega, ima zadatak da celokupni sastav JNA što potpunije i čvršće okupi i ujedini oko osnovnih idejnih i političkih stavova SKJ, naročito onih koji se odnose na sferu odbrane i izgradnje JNA, i da u tom smislu osposobljava i motiviše pripadnike Armije za što svestraniju idejno-političku akciju usmerenu na oživotvorenje tih stavova.

U uslovima kada je naša društvena praksa sve razuđenija i bogatija, zadaci Armije kao oružane snage radničke klase i svih naroda i narodnosti sve su složeniji i odgovorniji, njen vojnički sastav sve organizovaniji a starešine sve školovanije — i politički rad postaje sve složeniji i od njega se zahteva da bude još efikasniji i funkcionalniji, ofanzivniji, politički mobilniji i naučniji, jer samo takav i može odgovoriti svojoj nameni i uloji u sadašnjim uslovima.

Sadržaj tako široko postavljenog političkog rada nalazi se u središtu napora svih činilaca u razvijanju i jačanju moralno-političkog stanja, i povećanju stepena borbene gotovosti jedinica. Težište u borbi za ostvarivanje pedagoško-didaktičkih i drugih rešenja prvenstveno je usmereno ka razvijanju klasne svesti, patriotskih osećanja, karakternih osobina, volje i angažovanja stavova i vojnika i starešina u borbi za izgradnju jedinica. U tom smislu je od velikog značaja i to što neprekidno jača aktivnost na učvršćivanju i produbljivanju veza između Armije i naroda i unapređivanju informisanja javnosti o JNA i narodnoj odbrani, što podstiče još šire angažovanje starešina u društveno-političkom životu zemlje, kao uslovu i pretpostavci za neposredniju spoznaju društvenih procesa, odnosa i pojava, i za praktično društveno angažovanje, posebno na zadacima koji proizilaze iz koncepcije opštenarodne odbrane.

U skladu sa stavovima i odlukama XI kongresa SKJ, težište političkog rada u narednom periodu treba usmeriti na produbljivanje marksističkog pogleda na svet i izgrađivanje angažovanih političkih stavova i uverenja pripadnika Armije o socijalističkom samoupravljanju, klasnoj suštini politike nesvrstanosti i koncepciji opštenarodne odbrane, kao jedino mogućim alternativama uspešnog razvoja

socijalističkog samoupravnog društva. Težište tog rada biće usmereno na dalje jačanje svesti pripadnika oružanih snaga o radničkoj klasi kao osnovnoj i vodećoj snazi društva, i o opravdanosti borbe za njen odlučujući uticaj u svim oblastima društveno-političkog života. S tim u vezi biće i osmišljen rad na usvajanju i daljem razvijanju sistema društvenih moralnih vrednosti jugoslovenskog socijalističkog samoupravnog društva, kao bitnih idejno-političkih, moralnih i borbenih kvaliteta pripadnika oružanih snaga, zasnovanih na suštinskim vrednostima naše revolucije i socijalističke izgradnje.

Dalje, taj rad biće usmeren na gajenje jugoslovenskog socijalističkog patriotizma, bratstva, jedinstva i ravnopravnosti naroda i narodnosti u oružanim snagama, produbljivanju humanizma i internacionalizma, negovanju revolucionarnih i borbenih tradicija i jačanju svesti i uverenosti o neophodnosti i mogućnosti odbrane zemlje u svim uslovima i od bilo kojeg agresora, te na razvijanju socijalističkog i narodnog karaktera naših oružanih snaga. Jedanaesti kongres SKJ je obavezao na političku aktivnost čiji je cilj neprekidno učvršćivanje međusobnih odnosa u kojima »čovjek zaista postaje čoveku najviša potreba i najviša vrednost«, a u vezi s tim je, u armijskim uslovima, i jačanje svesne discipline, odgovornosti i svih drugih moralnih i borbenih kvaliteta jedinica i pojedinaca kao jedinstvenih i čvrstih borbenih kolektiva. Svakako, težišno u političkom radu biće i stalno razvijanje borbe za idejnost svih delatnosti u jedinicama (obuka, obrazovanje i sl.) u duhu stavova SKJ i koncepcije opštenarodne odbrane, zatim borba za visok moralni i radni lik pripadnika oružanih snaga i dalje jačanje i stalnu saradnju armijskih faktora s odgovarajućim faktorima i subjektima u vanarmijskim društvenim sredinama, za šta XI kongres SKJ, Ustav SFRJ i delegatski sistem otvaraju veoma široke prostore. Ispunjavanje svih tih zadataka podrazumeva efikasno osposobljavanje svih nosilaca (subjekata) političkog rada (organizacija SKJ i svakog njenog člana, organizacije SSOJ, komandi, posebno političkih organa i ustanova, svih starešina, vojnih kolektiva i dr.) za uspešniju idejno-političku akciju. To je bio i ostao jedan od bitnih uslova za kvalitet i efikasnost moralno-političkog rada u oružanim snagama.

Jedan od bitnih pretpostavki za razvijanje uspešne političke akcije jeste što potpunije društveno-političko, odnosno marksističko obrazovanje i informisanje i sve viši stepen aktivne uloge vojnika i starešina u rešavanju problema i zadataka jedinica-ustanova.

Društveno-političko obrazovanje je, u stvari, bitan uslov uspešnog sprovođenja političkog rada u celini, a time i svake idejno-

-političke akcije. U stavovima XI kongresa SKJ se ističe da je idejno osposobljavanje članstva Saveza komunista pretpostavka revolucionarne akcije, o čemu je i drug Tito, u svom referatu, između ostalog rekao:

»Dalje razvijanje naše socijalističke samoupravne prakse nameće složenije zadatke i u idejno-političkom osposobljavanju. Krenuli smo putevima povezivanja različitih oblasti rada i društvenog života, koji su u mnogo čemu novi. To od ljudi traži mnogo više znanja, šire vidike, bogatiju kulturu. Naš radni čovek je u takvom položaju da sa svog radnog mjesta učestvuje u odlučivanju o svim pitanjima razvoja svoje osnovne organizacije udruženog rada, svoje komune i zajednice u cjelini. Za rješavanje tih pitanja, on udružuje dio dohotka koji je rezultat i njegovog rada. Takav položaj traži od njega dublje razumijevanje zakonitosti društvenog razvoja. Od članova Saveza komunista traži se još više. Oni moraju raspolagati znanjima na osnovu kojih će biti u stanju da analiziraju odnose i situaciju u kojoj djeluju, da u mnoštvu različitih interesa nalaze rješenja koja će jačati socijalističko samoupravljanje«.

Ovome je Predsednik SKJ dodao da »idejno-političko osposobljavanje čini komuniste angažovanim i svjesnim borcima za dalje društvene preobražaje. Marksistička kultura mijenja njihov način mišljenja i osjećanja, njihov odnos prema drugim ljudima i društvenim problemima«, naglašavajući da marksističko obrazovanje »pomaže komunistima da dublje sagledaju društvene korijene antisocijalističkih i antisamoupravnih ideologija i različite vidove njihovog ispoljavanja. Osposobljava ih, dakle, za idejnu borbu«.

Ovde je više reč o društveno-političkom, odnosno marksističkom obrazovanju komunista, ali to podjednako važi za sve pripadnike Armije. A da bi to društveno-političko obrazovanje odgovorilo svojoj ulozi i pružilo odgovarajući kvalitet znanja, stavova i uverenja, baš u skladu sa zahtevima druga Tita i politikom i praksom SKJ — ono mora ispunjavati više zahteva. Pre svega, ono se i dalje u naučnom i u idejnom pogledu mora temeljiti na marksizmu kao teorijskoj i idejnoj osnovi ideologije i politike SKJ, što je bitna i nezamenjiva determinanta društveno-političkog obrazovanja u našem društvu i njegovim oružanim snagama. To je njegova suštinska karakteristika, koja nikada nije dovedena u pitanje. Društveno-političko obrazovanje, zasnovano na marksizmu, prvenstveno ima za cilj produbljivanje revolucionarnog i klasnog karaktera Armije i podizanje klasne svesti njenih pripadnika. Sticanjem marksističkih

naučnih znanja i razvijanjem dijalektičkog mišljenja, pripadnici Armije se osposobljavaju za revolucionarnu političku akciju.

Jedan od daljih zahteva jeste da se, u skladu sa ciljevima političkog rada i uslovima određenih armijskih sredina, uspostavlja i odgovarajući odnos teorijsko-fundamentalnih i aktuelnih sadržaja. Ispunjavanjem ovog zahteva stvaraju se veće mogućnosti da društveno-političko obrazovanje bude potpunije i neposrednije u funkciji političke akcije, čime se izbegavaju apstraktnost, uopštenost, prakticizam i druge slabosti. Pri svemu tome, težište idejno-političkog obrazovanja biće i dalje na pripremanju pripadnika JNA za dužnosti i obaveze, naročito iz domena teorije i prakse koncepcije opštenarodne odbrane. Neprekidnim osposobljavanjem vojnici, piloti i starešine će samostalnije i kritički prilaziti sadržaju političkog rada, prvenstveno kroz dijalog i borbu mišljenja. Samo na osnovi tako usvojenih znanja mogu se razvijati društvena i moralno-politička svest, stavovi i uverenja, kao osnovni uslovi i pretpostavke za ispravno političko ponašanje i široku idejno-političku akciju.

Značajnu pretpostavku za uspešnu političku akciju pripadnika oružanih snaga predstavlja njihovo informisanje o svim aktuelnim pitanjima unutrašnje i spoljne politike Jugoslavije, koncepcije opštenarodne odbrane, izgradnje oružanih snaga i aktivnosti konkretne jedinice. Ono i dalje mora da bude kontinuirano, pravovremeno, objektivno, konkretno i raznovrsno, jer će samo tako postavljeno i realizovano omogućavati uspešno rukovođenje i komandovanje na svim nivoima, stvaralačku angažovanost svih subjekata u formulisanju i realizovanju odluka i izvršenju zadataka, te kontinuiranu i intenzivnu idejno-političku akciju u svim oblastima.

Aktivna pozicija i uloga ličnosti u Armiji i dalje će ostati jedna od bitnih faktora za razvijanje uspešnog političkog rada u jedinici. Ta uloga ličnosti u JNA određena je suštinom našeg društvenog sistema, koncepcijom opštenarodne odbrane i karakterom oružanih snaga. U tom smislu je karakterističan stav druga Tita: »Čovjek je bio i ostaje osnovni faktor naše odbrane, pa zato i odnos prema njemu mora da bude pravilan i da ga podstiče na izvršenje zadataka. *Starješina treba sve više da stavlja vojnike u položaj u kojem će dolaziti do izražaja njihove stvaralačke snage, samostalnost i inicijativa*« (podvukao D. P.).⁵ Stavovi o upravo takvoj ulozi ličnosti u Armiji uneti su u Zakon o službi u oružanim snagama SFRJ, čime su dobili snagu normativnog akta. Time imaju velike moguć-

⁵ Isto, knj. III, str. 306.

nosti da ispolje aktivnost u svim domenima izgradnje JNA i svoje jedinice, što im omogućuje da se ispolje i kao značajni činioci političkog rada i političke akcije.

Politika Saveza komunista Jugoslavije u izgradnji oružanih snaga, a time i stavovi usvojeni na XI kongresu SKJ, obavezuje na to da se usvojene političke odluke pretvaraju u idejno-političke akcije. Stoga je neophodno da se, upravo s gledišta realizacije stavova XI kongresa SKJ, već razvijene idejno-političke akcije u armijskim sredinama još više podstiču, intenziviraju, osmišljavaju i usmeravaju na rešavanju osnovnih zadataka izgradnje i modernizacije Armije, i na jačanje njene borbene gotovosti na osnovama koncepcije opštenarodne odbrane. Pri tome treba imati u vidu da se navedeni zadaci mogu potpunije i uspešnije ostvarivati ako im se prilazi diferencirano, s obzirom na određene armijske strukture i odgovarajuće kategorije vojnih lica, i ako politički rad bude što neposrednije integrisan u sve ostale delatnosti vezane za sveukupnu izgradnju i modernizaciju JNA i oružanih snaga u celini.

Starešinama oružanih snaga i dalje ostaje obaveza permanentnog individualnog rada kao preduslova za uspešno sudelovanje u svim kolektivnim oblicima političkog i svakog drugog stvaralačkog rada. Ali, ideološko-političko obrazovanje i vaspitanje ne iscrpljuje se samo u individualnim i kolektivnim oblicima rada, već se ostvaruje celokupnošću obrazovno-vaspitnog procesa i celinom međuljudskih i drugih odnosa, a materijalizuje se u neprekidnoj borbi za idejno-političko jedinstvo i visoku borbenu spremnost jedinica, a time i za ideologiju i politiku SKJ. Prema tome, rad i ponašanje su i uzrok i posledica učenja i sigurno merilo ostvarivanja zadataka. Otuda potreba da se uči za praksu i iz prakse, i da se pri tome uvažavaju dostignuća marksističke misli. Zbog toga sva znanja moraju biti aktivna i uvek u funkciji vođenja svakodnevne idejno-političke borbe protiv antisocijalističkih i antisamoupravnih svhatanja i ponašanja, što i jeste svrha osposobljavanja svih pripadnika oružanih snaga za konkretnu političku akciju.

Bezuslovno se mora obezbediti da se dosledno i do kraja realizuje zahtev da u političkom radu ne može niko i nikada ostati po strani, posebno kada je u pitanju starešina. To znači da se političkim radom, u širem smislu, moraju stalno stvarati uslovi koji će mobilisati ljude za stvaralaštvo, davati odgovore na sva pitanja, pokretati rasprave i motivisati ljude na akcije za izgrađivanje što čvršćeg jedinstva odbrambenih snaga zemlje, jačanje borbene gotovosti jedinica i izvršavanje zadataka. Drugim rečima, politički rad se u praksi

mora javljati kao sastavni deo ukupne aktivnosti u jedinicama, kao činilac koji stalno i snažno vuče napred. On, dakle, gledano sa stanovišta koncepcije opštenarodne odbrane, mora da obuhvata sve dimenzije odnosa u jedinicama pri čemu će stepen razvijenosti neposrednih drugarskih odnosa, izražen u tesnoj međusobnoj saradnji, drugarstvu, solidarnosti i uvažavanju ličnosti i rada — biti osnovni pokazatelj rezultata političkog rada i njegove povezanosti sa životom jedinice. Zato je taj rad bio i ostao jedan od odlučujućih činilaca u borbi protiv neprijateljskih pojava i tendencija. Jer, ukoliko politički rad bude aktivniji i sadržajniji, utoliko će neprijatelj imati manje prostora za svoju aktivnost. Zbog toga je u političkom radu nužno da se uvek polazi od stvarne situacije, pri čemu se aktuelne pojave tretiraju sa stanovišta marksističke teorijske misli i naše socijalističke prakse, rukovodeći se istinom da je teorija konkretna i plodna samo ukoliko izražava punu povezanost misli i akcije.

Karakter savremenog rata, koncepcija opštenarodne odbrane i modernizacija JNA zahtevaju visokoobrazovni i stručno osposobljeni kadar. Zato je i celokupni sistem obuke i vaspitanja u JNA tako koncipiran da daje odgovarajuće profile kadrova. U okviru toga poseban značaj ima moralno-politička izgradnja starešina — njihovo obrazovanje, vaspitanje i osposobljavanje da samostalno mogu rešavati mnoštvo složenih zadataka iz domena idejno-političkog rada i delovanja. Ovo tim više što će i ubuduće, čak i sve više, sveukupni uspeh jedinice u jačanju borbene spremnosti zavisiti od postignutog uspeha u obrazovanju i vaspitanju vojnika i ideološko-političkom obrazovanju starešina, od rezultata u izgradnji moralne snage jedinice i moralno-političkog stanja u celini, tj. od uspešnosti sveukupne organizacije političkog i kulturnog rada i života u jedinicama. Otuda i izučavanje materijala XI kongresa SKJ i rešavanje svih pitanja i dalje treba, i to stalno, povezivati sa sve temeljnijim izučavanjem bogatog i osobenog Titovog vojnog dela i njegovim stvaralaštvom u svim drugim oblastima našeg društvenog života. U tome i rasprave koje pokreće časopis »Vojno delo« i naša publicistika u celini — i pored ponekad opravdanog nezadovoljstva brojem, sadržajem i kvalitetom tih rasprava — mogu biti od velike koristi političkim radnicima i starešinama za dalje razvijanje političkog rada u jedinicama. Otuda se s razlogom, i u ovom, jubilarnom broju »Vojnog dela« izražava želja i preka potreba da i ovaj teorijski časopis naših oružanih snaga, kao i do sada, omogući da se na njegovim stranicama tretiraju svi aspekti političkog rada i moralno-političkog faktora.